

Cruisingens historie i Vestfold, Telemark og Buskerud

Torbjørn Steen Karlsen, 2020

Cruisingens historie er vel like gammel som LHBT-historien i Norge og verden. Man vet at homofile menn cruiset ved Colosseums inngangsparti i Italia og Tom of Finland cruiset langs kaiene i Helsinki. Mye er sagt om cruising. Når jeg har snakket om det, har jeg blitt beskyldt for å forherlige usikker sex, samt å naturliggjøre noe som er skittent, uverdigg og unødvendig. Til det kan jeg svare at uten cruising hadde bl.a. bifile menn hatt liten mulighet til å virkeliggjøre sine behov og drømmer. Folk må mene hva de vil om dette, men at det er et fenomen med gamle røtter blant homofile og bifile menn er utvilsomt riktig.

Vestfold

Den eldste cruisingen jeg vet om i Vestfold foregikk på Seterkafeen i Tønsberg, i alle fall fra 50-tallet, og ved de underjordiske toalettene på Aagaards plass i Sandefjord så langt tilbake de har eksistert. I Tønsberg hadde vi toalettet på Øybuss på Lindalplan, der det i alle fall har pågått siden 60-tallet. Jeg så den første i 1971. På torvet i Tønsberg hadde vi «det underjordiske». Toaletter for begge kjønn med vakt. Der har det vært cruising fra før 1970 på herretoalettet. Jeg opplevde det fra 1971-72. Noen har nevnt havneområdet i Horten, men jeg vet ikke hvor. I Larvik, Tønsberg og Sandefjord har det vært cruising på jernbanetoalettene siden 70-tallet i alle fall, trolig mye lenger. Cruisingen ble jo en naturlig del av hverdagen for menn, da dette ikke kunne praktiseres i åpenhet. Allerede på 60-tallet laget man seg et fenomen i Tønsberg, som de kalte «dronningturer». Man fylte opp en bil, med førstemann til mølla, og dro til Oslo, som jo var cruisingens Mekka. Her ble man sluppet av på hjørner, trapper og offentlige toaletter, og man byttet på de stedene som var best hver gang. 2-3 timer, så gikk bilen andre veien med særdeles fornøyde menn med et smil om munnen eller menn så sure som potter fordi ikke noe hadde skjedd. Dette skjedde ofte, har jeg blitt fortalt av en av de som arrangerte turene. Den samme personen leide seg en leilighet i annen etasje hos en gammel dame i Tønsberg, der man også kom for å se og bli sett, og det var jungeltelegrafene som tok seg av rekrutteringen. Den gamle damen var så glad for at hennes leieboer hadde så mange gode venner.

Fra 60-/70-tallet hadde vi følgende cruisingsteder i Vestfold: Jernbanetoalettene, «Underjordiske» toaletter på torvet, toalettene på Øybuss, parken oppe ved samfunnshuset som senere fikk det kledelige navnet «Sprutparken» etter ei fontene som var der. Oppe på Haugar rundt sjømannskolen etter mørkets frembrudd. «Jernbaneundergangen» ved bommen rett ved jernbanen. På 70-/80-tallet kom et lite toalett som stod på den gamle Gassverktomta rett bortenfor Farmand busser, som nok hadde eksistert lenger, og de første toalettene på Farmandstredet kjøpesenter.

I Larvik var det jernbanetoalettene fra riktig gamle tider. I tillegg etter mørkets frembrudd på «Bøkkerfjellet». Dette kan være et eldre sted enn jeg vet om, for der lå det bare to hus, og var mye busk og park. I Stavern skal man ha cruiset på det som i dag kalles Citadelløya. Der det er svaberg og små lure plasser. I de senere tider i Sandefjord ble det cruiset på toalettene bak taxien siden 80-tallet i alle fall. En frisør i bygget ved siden av hadde vindu ut mot toalettene og visste nøyaktig hvem som var der, når og hvor. Vi kalte ham bare «Tante Arne». Dessverre var dette også et sted for sprøytenarkomane, så det var ikke alltid man fikk tilgang. I Horten lå det toaletter på torvet som forsvant på tidlig 90-tall. Bortsett fra dette vet jeg ikke om noe mer i Horten og Larvik, og i Holmestrand har jeg aldri hørt om noen steder.

Så er det cruisingstedene utenfor byene. På Sem utenfor Tønsberg lå det en rasteplass rett bortenfor Fina-stasjonen på Gulli. Den er nok tilbake til tidlig 90-tall i alle fall, langs gamle E18. Dette var bl.a. et valfartssted for folk som reiste på hyttene på Sørlandet. Et pissoar, et toalett og ett handicaptoalett. Jeg må ta med en historie herfra, selv om den er spesiell. En gang jeg kom dit, kom ei som vaska der ut av handicappen. Da hun så meg utbrøt hun, «Jeg skjønner at dere vil kose dere gutter, men må dere sprute helt i taket, jeg er bare 168 høy». Ingen fordommer der. ☺ Det forsvant sammen med Finastasjonen og er i dag en parkeringsplass for trailere.

Så har vi toalettene ved OBS i Sandefjord på Fokserød. I hvert fall tilbake til 80-tallet. Jeg vet ikke når det blei laga. Her cruiset man i skogen, på toalettene og bak OBS etter mørkets frembrudd. Dette var virkelig stedet for bifile menn. En del av disse mennene var imidlertid litt lause i kanten og tenke ikke mye safe sex, så en god del av dem ble valgt bort. De kom kjørende og skulle gå tur med hunden, ofte to ganger om dagen. Hunden var som regel nesten ikke ute av bilen, for han far forsvant inne blant furuleggene. Mange var sinte på dette stedet, ikke minst de fastboende, for enkelte personer ga blaffen i hva de lot dem se, ingen nevnt. Dette er også et stopp for trailere, og enkelte spesialiserte seg på

dem. Vi hadde ett par der den ene kjørte den andre opp til cruisingen og hentet han noen timer siden. Veldig åpent forhold. Personer fikk tilnavn på dette stedet. «Måkene» sirklet inn byttet. «Isdronninga» gjorde bare ett overblikk, rynket på nesa og dro hjem. «Tause Birgitte» snakket ikke til deg før han fikk lov og «Frøken ur» var alltid der til fast sted og kjørte en folkevognbuss med rådebank.

Norsk Trailerforbund anmeldte alle rasteplassene i Vestfold et år for trakassering og hærverk. Og homsene fikk skylda. Hærverket ble imidlertid utført av en guttegjeng som brukte mye tid på det og å skremme cruiserne. Det var en stor, sint diskusjon om dette på ei Sandefjordgruppe på nett, der mange lagde ei høne av fem fjær. Politiet gjorde det de kunne for å få oss vekk, og bilnummeret mitt var en del av et lokalt register politiet i Sandefjord hadde laget, med oss som var «sånn». Dette var offentlig kjent og de måtte slette dette registeret. Men alle overlevde. Noen fant gode venner her, da det ofte blei mye prat og rør. Vi angra alltid på at ingen hadde tatt med noe vaffelrøre til pausen for ofte var det svinkaldt. Og noen fant kjæresten sin her og er ennå sammen etter 30 år. Og hvem som dukket opp der stemte ikke alltid med det de mente om stedet. Men i mørket er alle katter grå. Jeg har ennå mange venner fra det stedet. LLH Vestfold satte opp fuglekasse her med kondomer. Funka en stund, men så synes unger det var gøy å blåse dem opp og slenge overalt, og så fikk homsene skylda for forsøplingen. Så etter noen år ga vi opp.

Bøkeskogen rett bak toalettene på Fokserød, der cruisingen foregikk

Da E18 ble lagt om fikk vi rasteplassene på Ramsum, på begge sider av vegen. Der la de imidlertid en kiosk på hver side, slik at det skulle bli vanskeligere for cruiserne, men det klarte man å omgå. Det var imidlertid mer lønnsomt å cruise på stedet fra Sandefjord til Tønsberg enn den andre. Mer busker. Nå er alt gjort om og mesteparten av skog og busker borte, men jeg vet at noen fremdeles tar turen innom.

Det skal ha vært en liten tømmerplass langs vegen akkurat på grensa mellom Sandefjord og Tjølling har jeg blitt fortalt, men aldri sett noe. Ingen steder mellom Gulli og Buskerud. Mellom OBS og Telemark hadde vi rasteplassen ved Hallevannet i Brunlanes. Her kunne man møte mange eldre menn. Dette lå jo langs gamle E18. Var folk her hele døgnet, men helst etter mørkets frembrudd. Sikkert noen der ennå, men siden E18 går et helt annet sted, er dette i dag en skikkelig omveg.

Så var det badestrender: Rullesteinsstranda i Stavern. Men der var det ikke så mange for vannet var så kaldt. Tror ikke noe skjer der lenger. Moutmarka på Tjøme. Helt ut på pynten med utsyn til Danmark, og Verdens ende over fjella til venstre. Dette er fremdeles en naturiststrand. Her ligger Osloturistene med sine smørelekre kropper og her kunne man velge og vrake. Fra 80-tallet i alle fall. Her har gjengangere gått i 40 år. Så har vi naturiststranda på Karlsvika i Slagen utenfor Tønsberg, der man lå i Adams og Evas drakt på svabergene og cruiset i skogen ovenfor. Her satte også LLH Vestfold opp fuglekasse med kondomer, men denne blei ødelagt av nysgjerrige turgåere. Stien bak naturiststranda gikk langt ned i lia, men alle gikk opp på pynten for å glane og klage på nakne mennesker. En nabo som klaget veldig, satte opp en stor levegg så han skulle slippe innsynet. Hver dag tok han med seg stol og kikkert, gikk rundt veggen og fortsatte å klage. Denne naturiststranda har vært der siden 70-tallet i alle fall, men den ble lagt ned fordi allmenheten blei krenket. Men jeg vet at noen lurert seg dit om sommeren allikevel.

Jernbanetoalettene er bygget om så der er det slutt. Øybuss er revet. «Underjordiske» er stengt. Det lille toalettet er revet. Farmandstredet er bygget om og alt er vekk. Det var forresten toaletter noen år i den nyeste delen av Farmandstredet der det foregikk litt cruising, men disse er borte. I Sandefjord, Larvik og Horten er alt borte.

Buskerud

Det eldste her er vel rasteplassen ved Svartkulp i Lier som lå langs E18. Her har det vært cruising siden 70-tallet. Men de siste åra begynte unge, bl.a. polske menn, å prostituere seg der og presse gifte men for penger, så det ble regelmessig kontroll og alt er vel borte i dag. Den gamle jernbanen i sentrum av Drammen var en fast cruisingplass i mange år, men dette ble farlig da det foregikk et drap utenfor inngangsdøren. Nå er den bygd om og det er historie. Drammens mest kjente sted er vel Spiralen. Her var det restaurant, utsynsplass og parkeringsplass. Spiralen ble bygget i 1953-1961. Det ble anlagt toaletter i bakkant og der foregikk det cruising fra 70-tallet i alle fall. Om det er lenger tilbake vet jeg ikke. Kan godt hende dette finnes ennå, det vet jeg ikke. Andre cruisingplasser i Buskerud har jeg ikke hørt om.

Telemark

Jernbanetoaletter her som andre plasser selvfølgelig. Så var det cruising i mange år på Olavsberget som ligger mot venstre der man tar av fra E18 til Porsgrunn. Dette var en naturiststrand. Sikkert noe der ennå.

Neste cruisingplass var ved Svennevig bru ved Lillesand. På rasteplassen der.

Fest, fart og futt

Man må vel kunne kalle alle steder der LHBT osv. har møttes, for cruisingsteder. LLH Telemark hadde jo flere feststeder, bl.a. annen etasje i et bakeri i Kongens gate. Men de hadde også egne lokaler i Skien i mange år, med et kjempebibliotek og festrom med bar og DJ. Mange brukte dette som cruisingsted. Det blei slutt her fordi man måtte gå igjennom bakgården og forbi en uteservering til restauranten under. Det blei slengt så mye dritt derfra at folk slutta å komme. Bøkene i biblioteket forsvant for alle vinder. Tragisk. Det var noen som møttes på diverse kafeer i Porsgrunn og Skien, men ikke hos hverandre. Der var det indre strid i regionen. ☺

I Vestfold har vi møttes mange steder. I Sandefjord var de i noen år på «Det rosa rommet» på Strandpromenaden. Her dukket det opp folk på utsida for å banke folk opp, så man flytta herfra. Det var på 80-tallet. Vi i Tønsberg hadde våre

fester og sammenkomster flere steder i byen. På LENI Swing in-Steak House, der alle blei arrestert av politiet og kasta ut når de danset sammen likekjønnet. Kongsgården, en liten kafe nord for domkirken. Den gikk konkurs.

I fra slutten av 80-tallet til begynnelsen av 2000-tallet hadde vi fester på gamle Samfunnshuset i Tønsberg. Her begynte jeg å gå på fester. Opp i annen etasje, navn, nummer, cover og videre inn bak veggen midt i rommet. Her var det en liten hjemmelaget bar med absolutt alle rettigheter, ofte styrt av lesbene og kasserer S. Et umenneskelig stort og bæltungt anlegg på scenen som jeg har bært fram og tilbake i halve Vestfold. Her var det faste bord og klikking. Et bord til Telemarksgjengen, ett til frisørene, et til A. og G. med venner og et til H. og K. med venner. Også et eller to til lesbene da. Var man ny og kanskje ikke det beste byttet på markedet, ble man ofte sittende aleine i en krok med peanøtter og solo.

Man behøvde ikke være medlem i foreningen for å få vite om festene. Man skrev seg på ei postliste og fikk vite det der. Dette var på 90-tallet, altså 25 år siden, og da måtte vi leve skjult. Det var helt stille og ikke et menneske rundt inngangen her, så lenge det var biler. I det det var tomt, kom det pilende folk fra alle kanter med oppdratte krager og lua nedover ørene så ingen skulle kjenne dem igjen. Så tøyt de inn døra og var i sikkerhet. Samme når man skulle hjem.

Oppe i festrommet var det tjukke lystette portierere, og selv om man døde av varme, fikk man ikke dra disse fra vinduene. Ingen skulle se. Her opplevde man cruising, one night stands, bunnløs kjærlighetssorg, lesber som kranglet og ble håndfaste og endeløse divaer som ikke så lenger enn sin egen nese. Og her var jeg med min daværende kjæreste. Var det homser som styrte musikken fikk vi ABBA og YMCA. Kom det ei lesbe blei det KD Lang og syremusikk. Men på 2000-tallet flyttet vi til Zub Sone, et gammelt ungdomsdisco som lå i Kristinakvartalet. Interiøret så ut som danskebåten à la 1978. Vi hadde ambulerende skjenkebevilling, men en dag mista vi det og måtte rydde, vaske og flytte. Her hadde vi Frøken Flatbanker og Mister Gay-kåringer.

Sub Zone

LLH med fest | i Tønsberg

Lørdag 8. desember arrangerer LLH Vestfold fest i Tønsberg for aller siste gang i år.

2001 har vært et begivenhetsrikt år for LLH i Vestfold som for første gang arrangerte homodager.

Arrangementet ble en suksess i og med at mange deltok på de forskjellige arrangementene, melder LLH Vestfold. Festen på homodagene satte ny publikumsrekord med 140 betalende gjester, både fra fjern og nær. Nå håper arrangørene at så mange som mulig finner veien til årets siste fest på Sub Zone og oppfordrer folk til å pynte seg til fest og møte opp! Festen begynner kl. 21:00.

Etter en av våre Homodager hadde vi besøk av homokor og Bleseorkester, samt Kim Friele med sine historier om kvinner i grå spaserdrakt. Her var cruisingfaktoren høy. Det meste vi var her var 327 personer. Hva man husker.

Så fikk vi to kafeer i Tønsberg: «Kaptein Krok», der alle gikk om du var homo, mørk i huden eller lesbe. De som eide den, hadde en homofil sønn som trengte miljø, så derfor møtested. Her var inkluderingsfaktoren høy. Jeg husker jeg danset til «The chop chop song» og «Do you believe in life after love». Her trivdes vi og eierparet var på fornavn med alle. Så døde sønnen deres brått, og etter det blei kafeen nedlagt, og det var det. Dette var 80-/90-tallet. Noen år på 90-tallet hadde vi en kafé oppe i Kristinakvartalet som het Gjøkeredet. Jeg var aldri der. Den ble lagt ned. Se og bli sett - sted.

Vi fortsatte videre og hadde fester på Haugar, Vestfold Kunstmuseums kafé, MC-klubbens lokaler på Sem utenfor Tønsberg, Spiret kulturhus, Plan B Sportsbar oppe ved Frelsesarmeen og de siste åra på forskjellige steder på Tønsberg brygge. Skeiv Ungdom har åpnet et tilbud i Horten. Vi hadde jo lokaler i mange år på Mølla ungdomshus i Tønsberg og her hadde Skeiv Ungdom en del alkoholfrie arrangementer. I noen år prøvde vi å arrangere fester i kjelleren på Trudvang Gjestegård i Larvik. Første gang var vi 62 personer. Men dette tilbudet rant ut i sanda da folk ikke syntes det var kult nok.

Kaptein Krok

Men den som har holdt aller lengst hos oss var kafeen «Don`t tell Mama» som startet i 1992 over Meyer Fargehandel i Tønsberg, etter en dialog med eieren av Meyer Fargehandel, Odd Meyer, om å leie, først et rom over fargehandelen, senere to rom. Man fikk tilbud om det tredje rommet, men sa nei, noe vi angret på siden. Dette lå i Halfdan Wilhelmsens allé 1B, andre etasje, inngang mellom fargehandelen og Klemetsby blomster, etter ombyggingen inngang fra bakgården. Her var vi fra 1992-2009, da vi flyttet etter at husleia ble satt opp til et nivå vi ikke kunne greie. Odd Meyer selv var alltid så glad for

at vi var der, og at vi hengte opp våre regnbueflagg. Som han sa, «Det passer så bra når jeg har fargehandel i første». Her har vi hatt haugvis av vorspiel og private sammenkomster.

Så fikk vi lov til å møtes i en av rommene til Klubben Hotell i Tønsberg et par år. Så skulle de bygge om og vi fant et rom i Tollbodgaten 17, tredje etasje, der vi flyttet inn i 2015. Besøket sank drastisk etter ett år, så i 2017 la vi den ned. Nå er det ikke noe tilbud.

I Buskerud skal de ha hatt et fast sted i Drammen på 80-tallet, men jeg vet ikke hvor. Var aldri enkelt og arrangere noe i Drammen, da det var for kort veg til Oslo. LLH Buskerud hadde et lokale bort mot Åssida i Drammen, men ikke lenge. Så vet jeg de møttes noen år på en restaurant på Strømsø torg. Det fantes ei gruppe på Gaysir som kalte seg «HØNEMOS» som arrangerte noen sammenkomster. Mos vet jeg ikke, men Høne var Hønefoss. Absolutt alt dette er historie.

Så må vi ikke la være å nevne enorme private fester som ble holdt rundt omkring. Bl.a. en i Larvik på tidlig 70-tall hos S. H., der alt og alle var fra Oslo til Kristiansand. Denne gikk det gjetord om på hele 70-tallet og opp i 80-åra. For

tidlig for meg. Bryllupet til H. og K. i Tønsberg hvor det var stappfullt. Kom til og med på TV. Jeg var for ung til dette også, eller skal vi si ukjent. Begge steder blei det kjærestepar ut av det. Og LLH Vestfolds jubileumsfest i 2006, med nesten 100 personer tilstede.

Epilog

Cruisingens historie i de tre fylkene kan altså følges 70-80 år tilbake, og rekrutteringen har som regel vært uproblematisk, men så kom internett og cruisingen ble flyttet innendørs. Jeg husker cruisingen fra 1971 og mange av de som jeg møtte er vekk. Jeg vet at noen er døde av diverse sykdommer, bl.a. hiv og aids. Noen av god gammeldags alderdom. Men den største forandringen i cruisingmiljøet skjedde da hiv og aids dukket opp. På en uke var alle borte fra alle steder. Miljøet holdt pusten. De første var smittet. Man tok testen og var lykkelig når man hadde hatt mer flaks enn vett i huet, og den var negativ. Noen dukket opp igjen, mens andre så man aldri igjen der. Noen isolerte seg i årevis, krøp tilbake i skapet eller ble usynlige. Andre fortsatte å cruise men på en helt annen måte, mens noen selvfølgelig ga blaffen. Cruisingmiljøet eksisterer ennå, men det er blitt så lite at det nesten ikke synes lenger.

Noen veldig gode venner fikk jeg ut av det, men cruisingmiljøet er til tider iskaldt og kynisk. Det er sjelden dette er stedet for de dype samtalene og den lune varmen, men det oppstod fordi noen hadde et behov man ikke fikk dekket på noen annen måte. Dette er vår historie.

Kilder:

<https://www.bearcy.no/sjekkested.html>